

characterizes the concept of "methodological competence", and identifies the main features of the concept of "methodical competence" of the future teachers mathematics.

Key words: professional competence of teachers, methodical competence of teachers, conditions of formation of methodical competence.

УДК 378.147-057.875:811.6

Іванишин Г.Я.

РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ВНЗ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті визначено й схарактеризовано рівні сформованості професійно зорієнтованого діалогічного мовлення в іноземних студентів медичних ВНЗ у процесі вивчення української мови.

Ключові слова: професійно зорієнтоване діалогічне мовлення, іноземні студенти, рівні сформованості.

У час упровадження глобального підходу до навчання сучасна вища освіта покликана не просто передавати знання як фрагментарну інформацію, а забезпечувати всі умови для професійного становлення і розвитку особистості. В умовах вищого медичного навчального закладу важливим постає завдання підготовки висококваліфікованих спеціалістів – іноземних громадян, які здобувають фах українською мовою. Розроблення лінгводидактичних основ навчання української мови як іноземної має особливе значення, оскільки мова є засобом і способом оволодіння предметною і комунікативною компетенцією в галузі обраної спеціальності.

У дослідженнях Г. Бондаренко, І. Дроздової, Л. Златів, Н. Костриці, Л. Любашенко, Т. Окуневич, Л. Паламар, М. Пентилюк, Л. Романової, О. Семенов, Т. Симоненко, Н. Тоцької розглядається формування функційного мовлення як важливого напрямку професійної підготовки фахівців у системі вищої освіти України.

Нині проблема пошуку нових шляхів оптимізації навчання професійного мовлення іноземних студентів нефілологічних ВНЗ представлена багатьма аспектами: досліджено формування мовленнєвої компетентності майбутніх медиків (А. Алексеєнко, Е. Арцішевська, Є. Божович, М. Кабардов та ін.); визначено якості усного мовлення (Б. Головін, Л. Зоріна, В. Хейлік та ін.); розглянуто питання щодо змісту навчання іноземних спеціалістів К. Гейченко, А. Іванова, З. Мацюк, М. Нахабіна, В. Степаненко, Н. Ушакова. У сфері сучасної лінгводидактики активізувалися дослідження проблем, пов'язаних з навчанням іноземних студентів нефілологічних спеціальностей діалогічного мовлення: Л. Васецька, Мохамед Саїд Хізам, Л. Васильєва, О. Іванців та інші.

Особливої актуальності набуває проблема ефективності навчального процесу, його відповідності меті навчання і комунікативним потребам студентів; підвищення рівнів сформованості професійно зорієнтованого усного мовлення в іноземних громадян вищих навчальних медичних закладів.

Мета статті – визначити й схарактеризувати рівні сформованості професійно зорієнтованого діалогічного мовлення в іноземних студентів медичних ВНЗ у процесі вивчення української мови.

Реалізація мети дослідження передбачає розгляд окремих ключових понять. Поняття "професійне мовлення" науковці визначають як: 1) мову фаху (Л. Барановська, Г. Бондаренко, Н. Сура та ін.); 2) вид діяльності людей окремої галузі знань (І. Дроздова); 3) "науковим дискурсом професії", що характеризується великим обсягом фахової термінології в спеціаліста (Н. Тоцька). Поряд з "професійним мовленням" учені розглядають

"професійне спілкування" як: 1) засіб професійної діяльності (А. Мудрик); 2) систему прийомів і методів, які забезпечують реалізацію цілей і завдань професійної діяльності (А. Щербов); 3) комунікативну діяльність, що характеризується високим рівнем формалізації (А. Панфілова).

Узагальнюючи думки дослідників, професійне мовлення медичних працівників розглядаємо як здатність здійснювати комунікативну діяльність відповідно до мети й ситуації професійного спілкування.

Низка науковців (Н. Арутюнова, А. Балаян, Т. Гард, Т. Колокольцева, А. Соловйова) визначає професійний діалог як первинний діалог, що реалізується в усній формі і характеризується особистісною орієнтацією. Параметрами діалогічного тексту вважають віднесення його до тієї чи тієї сфери усномовленневого спілкування, характер тематики, кількість комунікантів (діалог, трилог, полілог), функційно-смісловий реєстр, рівень підготовки співрозмовників до мовленнєвого акту, лінгвістичні характеристики, ситуативність, глибину змісту. У межах медичного діалогу виокремлюють такі групи: діалог "лікар – лікар", діалог "лікар – хворий", діалог "лікар – близькі хворого" тощо. Учені (Н. Арутюнова, А. Балаян, Д. Ізаренков) тлумачать діалог як важливу форму комунікативної взаємодії двох або більше суб'єктів, матеріальним результатом якої є утворення дискурсу, що включає, окрім мовленнєвих актів, певний набір екстралінгвальних ознак.

На основі аналізу наукової та методичної літератури, характеристики особливостей професійно зорієнтованого мовлення іноземних студентів перших – четвертих курсів медичних факультетів визначаємо поняття "професійно зорієнтованого діалогічного мовлення іноземних студентів медичних спеціальностей" як вид комунікативно-мовленнєвої діяльності двох або більше суб'єктів навчально-професійної сфери, результатом якої є утворення професійно зорієнтованого медичного дискурсу, що складається з послідовних дискурсивних ходів, які забезпечують адекватне розуміння та досягнення комунікативної мети спілкування. Професійно зорієнтоване діалогічне мовлення майбутнього медика передбачає володіння нормами літературної мови, фаховою навчально-науковою термінологією і стандартизованими мовленнєвими конструкціями медичної галузі, здатність використовувати мовні засоби відповідно до мети й ситуації спілкування.

У результаті теоретичного осмислення проблеми, спираючись на основні засади лінгвістики щодо діалогічного мовлення професійної сфери, із урахуванням психологічних особливостей мовленнєвої діяльності та процесу формування знань та умінь, було визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості професійно зорієнтованого діалогічного мовлення в іноземних студентів.

Під критерієм науковці розуміють ознаку, на основі якої відбувається оцінювання, визначення та класифікація певних якостей. За коротким термінологічним словником І. Дичківської "критерій – показник, що характеризує властивість (якість) об'єкта, оцінювання якого можливе за одним із способів вимірювання або за експертним методом [1, с. 344]".

Виходячи з вищезазначених вимог, спираючись на рекомендації Ради Європи [3], Єдину типову програму з української мови [2], Навчальні мінімуми з української і російської мов для іноземців [5], останні дослідження вітчизняних та зарубіжних методистів, власний досвід, ми намагалися виділити критерії, які об'єктивно відображають знання, уміння і навички студентів: *мотиваційний* критерій із показниками: наявність інтересу до вивчення української мови; бажання спілкуватися українською мовою на професійні теми; емоційне тло спілкування; *комунікативно-репродуктивний* критерій із показниками: знання етикетних формул діалогу української мови; розуміння комунікативних намірів співрозмовника; вміння формулювати запитання та відповідати на них українською мовою; вміння будувати функційні типи професійного діалогу українською мовою; *комунікативно-креативний* критерій із показниками: ініціативність професійного спілкування українською мовою; творче мовленнєве самовираження партнерів по спілкуванню; уміння самотійно будувати і вести діалог на професійні теми; *оцінний* критерій із показниками: уміння адекватно

оцінювати і контролювати українське діалогічне мовлення своїх колег (взаємооцінка, взаємоконтроль); уміння адекватно оцінювати та контролювати власне українське діалогічне мовлення (самооцінка, самоконтроль).

Показник – це ознака, що надає змогу виокремити найбільш суттєві аспекти навчальної діяльності і дати їм адекватну оцінку. Окреслені показники слугували основою визначення рівнів сформованості професійно зорієнтованого діалогічного мовлення в іноземних студентів: високого, достатнього, середнього та низького, характеристика яких мала особливе значення для встановлення об'єктивних результатів експериментальної роботи. Одиниці на їх позначення є неусталеними в українській лінгводидактиці, оскільки поки що не існує єдиного Державного стандарту з української мови як іноземної.

Високому рівню сформованості професійно зорієнтованого діалогічного мовленням відповідали студенти з постійним інтересом до навчання, які здатні будувати діалоги різних функційних типів, не допускаючи граматичних і комунікативних помилок; правильно й доцільно висловлювати свої думки та власне ставлення до проблеми, що обговорюється; брати участь у розмові відповідно до ситуації спілкування з дотриманням вимог мовленнєвого етикету; самостійно, без допомоги викладача планувати та реалізувати мовленнєву діяльність, використовуючи увесь свій мовленнєвий досвід; оцінювати та вдосконалювати власне мовлення.

Достатній рівень передбачав наявність інтересу до навчально-професійної діяльності, часткового обґрунтування з боку викладача необхідності оволодіння професійно зорієнтованим діалогічним мовленням та незначної допомоги в проектуванні й реалізації мовленнєвих висловлювань. Цей рівень характеризувався вміннями студентів усвідомлено застосовувати лексичні та граматичні знання; будувати діалоги різних функціональних типів та брати участь у розмові відповідно до ситуації спілкування, але в побудові діалогу студенти припускалися незначних мовленнєвих помилок; об'єктивно оцінювати власне професійно зорієнтоване діалогічне мовлення та мовлення своїх колег.

Студенти середнього рівня на відміну від високого і достатнього вибірково виявили інтерес до навчально-професійної діяльності; вони потребували обов'язкового обґрунтування з боку викладача значущості оволодіння професійно зорієнтованим діалогічним мовленням, значної допомоги в проектуванні й реалізації мовленнєвих висловлювань. Такі студенти оперували вивченим лексико-граматичним матеріалом; але не могли самостійно будувати діалоги різних функціональних типів; складаючи невеликі за обсягом повідомлення за інструкцією або беручи участь у розмові, припускалися комунікативних помилок; не вміли контролювати, оцінювати та вдосконалювати власну мовленнєву діяльність.

Низький рівень характеризується відсутністю в студентів інтересу до навчально-професійної діяльності; потребою обґрунтування з боку викладача значущості оволодіння професійно зорієнтованим діалогічним мовленням в умовах індивідуальної роботи, нездатністю до проектування і реалізації мовленнєвих висловлювань як самостійно, так і за допомогою викладача; невмінням усвідомлено застосовувати слова, спираючись на лексико-граматичні знання, висловлювати власне ставлення до обговорюваної проблеми, брати участь у розмові відповідно до ситуації спілкування як за наявності опори, так і без неї.

З метою виявлення рівнів сформованості у студентів професійно зорієнтованого діалогічного мовлення до визначених показників було розроблено низку діагностичних завдань, які здійснювалися за принципами комунікативної спрямованості, тобто здатності виявляти той рівень, який студенти здатні продемонструвати в реальних ситуаціях професійного спілкування; об'єктивності; урахування психологічних та етнічних особливостей студентів, які можуть впливати на успішність виконання діагностичних завдань.

Експериментальні завдання спонукали тестованого до виявлення мовленнєвої поведінки шляхом формулювання конкретної, лаконічно та недвозначно сформульованої інструкції, зовнішнього оформлення й подання матеріалу різноманітними способами.

Структура комплексу тестових завдань для діагностики вмінь передбачала визначення рівнів сформованості макровмін з володіння професійно зорієнтованим діалогічним мовленням в іноземних студентів.

Отже, визначені й схарактеризовані рівні сформованості професійно зорієнтованого діалогічного мовлення в іноземних студентів медичних ВНЗ слугували основою для розроблення методики діагностування усномовленнєвих знань, умінь і навичок під час констатувального експерименту наукового дослідження, результати якого будуть висвітлені в наступній статті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – С. 334.
2. Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації; Гриф МОНУ. – Ч. 3 / за ред. О. М. Тростинської, Н. І. Ушакової. – К. : НТУУ "КПІ", 2009. – 50 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання доктора пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 260 с.
4. Мазурик Д. Критерії визначення рівня володіння українською мовою як іноземною // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2009. – Вип. 4. – С. 27–34.
5. Навчальні мінімуми з української і російської мов для іноземців / Укл.: Н.Ф.Зайченко, С.А.Воробйова – К. : ІСДО, 1995. – 200 с.

Иванишин Г.Я.

УРОВНИ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ В ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКИХ ВУЗОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

В статье определены критерии, показатели и охарактеризованы уровни сформированности профессионально ориентированной диалогической речи иностранных студентов медицинских вузов в процессе изучения украинского языка.

Ключевые слова: профессионально ориентированная диалогическая речь, уровни сформированности, иностранные студенты.

Ivanishin G.Y.

THE LEVELS OF FORMATION PROFESSIONALLE-ORIENTED DIALOGUE SPEECH OF FOREIGN STUDENTS MEDICAL INSTITUTION IN THE STUDY OF UKRAINIAN LANGUAGE

The article deals the levels of formation professionally-oriented dialogue speech of foreign students medical specialties in the Ukrainian language, charaterized it's criteria and indicators.

Key words: professionally-oriented dialogue speech, the levels of formation, foreign students.

УДК 378. 14

Каліш В.А, Собко В.О.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА ДО РОБОТИ З ТЕКСТОМ НА КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІЙ ОСНОВІ

У статті окреслено вимоги до текстологічної компетенції майбутніх учителів-словесників та розкрито деякі аспекти роботи з текстом з урахуванням лінгвоцентричного, текстоцентричного, антропоцентричного та когнітивного підходів.

Ключові слова: текст, дискурс, концепт, лінгвостилістичний аналіз, дискурсивний аналіз, концептуальний аналіз.